

Programul în limba română al postului de radio 3ZZZ, Melbourne, Australia

Ben TODICĂ**

Key-words: *ethnic, radio, Australia, culture, diversity, experience*

1. Reflecții asupra istoricului postului de radio 3ZZZ

Înăsprirea condițiilor de viață din România a produs, la mijlocul anilor '80, un fenomen de radicalizare a atitudinii comunității românești din Melbourne (Australia) împotriva regimului comunist din România și împotriva acelor organizații și personalități din Melbourne percepute ca având legături de colaborare cu regimul de la București. Comunitatea ortodoxă română era îndeosebi divizată în privința opiniei asupra activității preotului paroh al Bisericii Ortodoxe Române, suspectat de legături strânse cu Consutul României din Sidney și cu organizația Securității românești.

Comitetul Asociației Românilor din Victoria, care îl avea pe atunci președinte pe Nicolae Năstase, imigrant postbelic, și ca secretar pe Ioan Gionea, a decis să inițieze formarea unei noi biserici ortodoxe în Melbourne, sub denumirea de Biserica Ortodoxă Română Liberă, care să funcționeze paralel cu biserica existentă în mod tradițional. Primul preot al noii biserici a fost un imigrant român din Banatul Sârbesc. Slujbele se desfășurau în fiecare duminică la Biserica Anglicană „St. James” din West Melbourne, cea mai veche biserică din Melbourne, construită în 1842.

În 1988, guvernul statului Victoria a decis înființarea postului de radio 3ZZZ. Un enoriaș de origine basarabească al Bisericii Române Ortodoxe Libere, dl Arkadie Moruzov, care activa și în comunitatea rusă din Melbourne, a avut o sugestie pentru dl Ioan Gionea: comunitatea românească putea să aplice, la fel cu cea rusă, pentru participarea cu un program în limba română la Radio 3ZZZ. După consultarea mai multor membri ai comunității și potențiali redactori ai emisiunii, comunitatea românească a depus o cerere care i-a fost aprobată.

Cetățenii din cadrul comunității românești care s-au înscris ca membri ai postului 3ZZZ au devenit automat și membri ai Grupului Radio Român, al cărui prim președinte a fost ales dl Ioan (John) Gionea. Gionea s-a retras din comitet și de

---

* În această rubrică publicăm informații din **Baza de Date a Diasporei Culturale Românești** de la Departamentul de istorie literară al Institutului de Filologie Română „A. Philippide” – Filiala din Iași a Academiei Române. // In this section we publish information from **The Database of the Romanian Cultural Diaspora** of the Department of literary history from the “A. Philippide” Institute of Romanian Philology – the Iasi Branch of the Romanian Philology.

** Scriitor, jurnalist, membru al postului de radio 3zzz, Melbourne, Australia.

la redacție în 1991 (președinții ulteriori au inclus pe Dan Rabinovici, George Pană, Cezar Cârstea, Adriana Rădulescu, Cristina Masala și alții).

2. Data primei emisiuni

Prima mea emisiune s-a difuzat în 1993 și a fost realizată împreună cu Cristian Crăciun. De fapt, într-un fel l-am înlocuit pe Carol Kalauz, care se mutase la Radio SBS (Special Broadcasting Service). Eu veneam la grupul românesc de la grupul olandez, unde lucram de ceva timp ca realizator tehnic. Mă angajasem la ei pentru că aveam nevoie de stagiatură după ce terminasem Institutul de Inginerie de Sunet SAE Melbourne. Mai târziu, George Pană, care era președintele grupului românesc, a auzit de mine și m-a invitat să vin „la români”. Am făcut-o cu mult drag și cu entuziasm. Și de atunci am realizat emisiuni împreună cu Dan Rabinovici, Cristian Crăciun, George Pană, Cezar Cârstea, Rozalia Cucu, Ileana Stan și Eugen Ionescu, însă marea majoritate le realizez singur. În diferite ocazii de extremă urgență, i-am ajutat la partea tehnică pe cei mai mulți dintre redactori.

Am stat, ani de-a rândul, nopți întregi, ca să-l înregistrez prin telefon pe corespondentul nostru Nae Georgescu din București, care ne transmitea cu vocea lui de neuitat știrile la zi de acasă. Activitatea mea privind conducerea grupului a trebuit să rămână neconsemnată pentru că în Australia nu ai voie să faci parte din conducerea mai multor grupuri media, or eu aveam și programul de televiziune în limba română unde eram deja director.

3. Colaboratori de seamă

- Cristian Crăciun
- George Pană
- Dan Rabinovici
- Cezar Cârstea
- Eugen Ionescu
- Ileana Stan
- Rozalia Cucu
- Nae Georgescu (din țară)
- Radu și Ela Satcău
- Sergiu Selian
- Anamaria Beligan, scriitoare de limbă engleză și română
- Irina Pană, critic literar
- Florin Burhală, jurist
- Corin John Izvernariu, religie
- John Gionea

Prima emisiune-pilot a programului românesc al Radio 3ZZZ a avut loc în noiembrie 1988. Postul 3ZZZ a început să emită pe o bază permanentă pe lungimea de undă de 92.3 FM în luna iunie 1989. Programul românesc avea un format pe durata de 60 de minute pe săptămână și era difuzat în fiecare sâmbătă, în intervalul orar 3–4 p.m. Redacția programului românesc al postului 3ZZZ era formată din 4

redactori care asigurau prin rotație (pe bază de voluntariat) realizarea emisiunii. O mențiune specială se cuvine pentru activitatea dlui Iris Rădulescu, care a lucrat în calitate de redactor și de membru al Grupului Român Radio din Melbourne pe întreaga perioadă de aproape 25 de ani de la înființarea acestui program.

Istoricul Cristian Crăciun a fost redactor ocazional și a colaborat cu reportaje pe teme de istorie, politică românească și sport.

4. Rubrici ale emisiunii

O rubrică permanentă a programului era reprezentată de „Rubrica de știri” asigurată de Cezar Cârstea și Mariana Crăciun. În rest, redactorii adoptau o structură la alegere:

- politică australiană: Iris Rădulescu, Dan Rabinovici;
- politică românească și internațională: Ioan Gionea, G. Pană;
- comentarii pe teme de economie: Ioan Gionea, Eugen Ionescu;
- literatură și viață artistică: I. Rădulescu, I. Gionea, G. Pană;
- teatru la microfon: Petru Gheorghiu-Dolj, I. Gionea, Harry Iser, Nicolae Giurgiu, Cristian Crăciun și Ben Todică;
- sport: Cristian Crăciun, G. Pană;
- interviuri: toți redactorii.

Partea tehnică a emisiunilor a fost asigurată de Cristinel Bogdan, Nelu Dumitru, Ion Gheorghiu, Carol Kalauz (care a făcut și redactări de ore), Tiberiu Suci, Călin Traian, Ștefan Gheorghiu, Cătălin Enache și Ben Todică (care a fost și redactor).

Printre colaboratorii de seamă ai programului se numără:

- Anamaria Beligan, scriitoare de limbă engleză și română;
- Irina Pană, critic literar;
- Florin Burhală, jurist;
- Petru Gheorghiu-Dolj, actor;
- Harry Iser (sport);
- Silviu Iser (diverse, cultural);
- Ștefan Ciochia (scrieri personale);
- J. Biterfeld (în 1994, rubrica medicală);
- Vladimir Nichita (poezie);
- Adrian Cernock;
- N. Sirius;
- I. Turcu;
- Nae Georgescu și I. Papuc (din țară) și alții.

Înființarea Grupului Radio Român din 1988 a avut darul să umple un oarecare vid informațional, cultural și politic din cadrul comunității românești din Melbourne. La acea vreme, comunitatea era divizată în mici grupări (multe cu caracter religios sau sportiv), care operau în izolare, nu colaborau, se subminau unele pe altele și trăiau într-o atmosferă patriarhală, departe de realitatea din țară. Pe atunci, comunitatea românească din Melbourne suferea de o lipsă acută de informații din

țară. Aparatele de radio cu unde scurte erau foarte rare în Melbourne, așa că imigranții români nu aveau acces la știrile de la „Europa Liberă” sau „Vocea Americii”. De asemenea, Internetul nu se dezvoltase încă și nu existau programe românești TV.

5. Programul din care face parte

În 1988, guvernul statului Victoria a decis înființarea postului de radio 3ZZZ, finanțată în parte de membri cotizanți, din donații sau contribuții Radioton și din vânzare de spațiu publicitar. Programul românesc al postului SBS, finanțat de guvernul australian, era sărac în privința știrilor de calitate din țară și era ticsit cu muzică populară și ușoară.

Cei doi redactori ai programului românesc de știri de la Radio 3ZZZ depuneau un efort deosebit să colecteze știri proaspete de la posturi vestice cu programe despre România. Redactorii de emisiuni continuau această activitate prin comentarii și analize mai ample. În perioada evenimentelor din decembrie 1989, un colectiv al programului radio românesc de la 3ZZZ (Iris Rădulescu, Cristinel Bogdan și Nelu Dumitru) a asigurat informarea suplimentară a comunității române, în afara orelor obișnuite de program, cu emisii la miezul nopții.

Comunitatea română resimțea și un oarecare vid cultural. În afara agapelor comunitare de sărbători, nu exista viață culturală și artistică.

6. Subiecte abordate

Grupul Radio Român (GRR), pe lângă emisiunile săptămânale, care includeau și comentarii despre viața literară și artistică din România și Australia, a inițiat două spectacole artistice care s-au bucurat de un bun succes comunitar: „Centenarul Eminescu” și „Variatăți de Primăvară”.

6.1. „Centenarul Eminescu” (iunie 1989)

- Criticul literar dr. Irina Pană a prezentat aspecte despre viața și opera poetului.
- Istoricul Cristian Crăciun a prezentat o perspectivă istorică a epocii în care a trăit poetul.
- Au urmat recitări din opera poetului, cu acompaniamentul muzical asigurat de Florin Rădulescu, fost pianist al Operei Române din București.
- Spectacolul s-a încheiat cu melodia *Mai am un singur dor*, la care au participat în cor întregul ansamblu artistic și audiența din sală (textul poeziei era tipărit pe ultima pagină a programului spectacolului, atât în română, cât și în engleză).

6.2. „Variatăți de primăvară” (octombrie 1989)

Spectacolul a constat într-un program variat de recitări, muzică clasică (pianistul Florin Rădulescu și harpista Margareta Gheorghiu), muzică populară românească, o scenetă clasică interpretată de tineri din comunitate și sceneta *CFR* de I.L. Caragiale (cu Petru Gheorghiu, Ioan Gionea și Nicolae Giurgiuc).

Dată fiind lipsa de interes a altor organizații sau atitudinea lor ambiguă față de situația politică din țară, GRR și-a extins activitatea și în acțiuni de lobby pe lângă

gubernul Victorian și cel Federal, în sprijinul imigrației române în Australia, în special al refugiaților români din Ungaria. GRR a stabilit legături cu Uniunea Românilor Liberi, cu sediul la Londra, condusă de Ioan Rațiu și a susținut o serie de acțiuni de reîntregire a familiilor unor imigranți români. La începutul anilor '90, programul românesc a continuat să informeze asupra situației reale a țării sub regimul Iliescu (inclusiv prin corespondenți ai programului de la București), exprimând opinii critice asupra exceselor acestuia.

Odată cu extinderea relațiilor cu formații artistice și interpreți din țară, cu liberalizarea schimbului de informații și cu normalizarea, măcar relativă, a situației politice din România, GRR și-a restrâns treptat activitățile, rezumându-se la o implicare specifică radioului. Au apărut noi redactori importanți: Eugen Ionescu, Ben Todică, Ileana Stan, Daniela și Florin Gheorma, Radu și Ela Satcău, Sergiu Selian, Cătălin Enache, Petrică Gheorghiu, Camelia Florescu, Cristina Masala. Redactorul Eugen Ionescu a excelat prin intervierea unor importante personalități ale vieții politice, economice și culturale.

7. Intervievați importanți

De la viitori președinți sau regii unor țări până la omul de rând. Îi amintim aici pe Majestatea sa Regele Mihai I al României, Emil Constantinescu, Dan Puric, Ilie Năstase, Nadia Comăneci, Tamara Buciuceanu, Alexandru Arșinel, Stela Popescu și mulți alții. Intervievații mei mai importanți au fost: europarlamentarul Petru Luhan, ambasadoarea Anca Visan, cosmonautul Dumitru Prunariu, reverend Tim Costelo, prof. Harry Cohn, prof. Ileana Costea (UCLA), regizorul Dan Puican, cineastul Vasile Bogdan, scriitorul american de origine română Petru Popovici, scriitorul George Anca, jurnalista Simona Pele, poeta Veronica Balaj, interpretul de muzică populară Tiberiu Ceia și mulți, mulți alții.

În cadrul emisiunilor în limba română, un loc aparte l-a avut promovarea tinerelor talente în diverse domenii: muzică, sport, artă, literatură etc. Prin profesionalismul și dăruirea realizatorilor, prin diversitate și amploare, programul românesc de la 3ZZZ a atras interesul românilor, numărul de ascultători mărindu-se treptat. Acest lucru l-am constatat și prin reacțiile unor ascultători, care ne-au contactat, exprimându-și sincer opiniile și sugerându-ne anumite teme, subiecte și abordări în interesul comunității. Am putea spune că publicul este un partener de încredere în demersul nostru, astfel emisiunile radioului au crescut calitativ.

Postul de radio 3ZZZ cuprinde în prezent 63 de grupuri etnice care transmit programe în 70 de limbi și este finanțat prin abonamentele membrilor, donații, sponsorizări și evenimente de colectare de fonduri, incluzând un Radioton anual. 3ZZZ primește și unele fonduri de la guvern, dar redactorii de emisiuni lucrează pe bază de voluntariat. Audiența săptămânală totală a postului este estimată la 400 000 de ascultători.

Din octombrie 2000, programele 3ZZZ pot fi audiate în restul Australiei și al lumii prin intermediul Internetului: <http://www.3zzz.com.au/>. Mai multe informații despre acest post de radio: <http://www.3zzz.com.au/about-us/>.

The Romanian Language Program of 3ZZZ Radio Station, Melbourne, Australia

Radio 3ZZZ, the largest ethnic community station in Australia, is on the air since June 1989. Located at 92.3 FM, 3ZZZ broadcasts 24 hours a day from Fitzroy, Melbourne within the Geelong metropolitan area. Providing services to 400,000 weekly listeners, the station can be heard in Australia, as well as around the world via Internet. The Romanian Radio Group, a team of enthusiasts, believes that cultural diversity means originality and integration. Australians of Romanian origin, we wish to preserve inherited traditions, beliefs, aspirations and previous experiences, as well as transmit our mother tongue and culture to new generations.

3ZZZ station is financed through subscriptions, donations, sponsorship, fundraising events, and special activities such as the annual Radioton. It also receives government funding through the Community Broadcasting Foundation. Subsidized by more than 5,000 financial members belonging to 63 Melbourne ethnic groups, the station's nearly 400 volunteers are able to broadcast in one of the seventy ethnic languages.

Listen to us on Saturday at 3:00 pm for an hour of news, music and socio-political comments!